

Амбросімов О. А. (Ambrosimov A. O.), Ніколаєв К. Г. (Nikolaev K. G.)

Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова

У цей віковий період відбувається фундаментальне формування професіоналізму футболіста. Маючи всебічні знання і уміння з тактики гри, гравець здобуває впевненість та психологічну стійкість в кожному матчі.

***Ключові слова:** оперативне і творче мислення, обсяг поля зору, рухливість нервових процесів, амплуа гравця, ігрові ситуації.*

There is the fundamentale forming of professionalism of footballer in this age-old period. Having all comprehensive knowledges and a player more confidently feels ability itself in a game and finds psychological firmness in every match.

***Key words:** operative and creative thought, volume of eyeshot, mobility of nervous processes, lines of business of player, playing situations.*

У віці 17 – 20 років настає період переходу гравця від юнацького футболу до дорослого. Гравці переходять до дорослих команд. Маючи деяку базу знань з тактики футболу, яка надана в ДЮСШ, продовжується вдосконалення цих знань на практиці. Кожний футболіст має вироблене своє амплуа на футбольному майданчику. Однак, в сильних командах майстрів є свої виконавці. Команди можуть відрізнятися за схемою гри і стилем ведення матчу. Молодий футболіст повинен корегувати свої знання та уміння під дану команду. Бувають варіанти гри, які потребують від гравця заміни свого амплуа. Гравцю, який грає в захисті, тренер пропонує згідно з ситуацією в команді, зіграти в нападі. В цьому моменті іде вдосконалення знань з тактики гри у футбол.

На початковому етапі входження молодого гравця до "дорослого футболу" іде перебудова свідомлення гравця своїх функцій на полі. При цьому суттєво відрізняється навантаження на тренуваннях та іграх у порівнянні з юнацькими командами. Гравець повинен вміти грати через "не можу" і, в той же час, виконувати вимоги тренера, які поставлені на дану гру. В цьому віці

вдосконалюється як фізична, технічна так і тактична підготовки. Гравець, який потрапив до команди майстрів, за короткий час набуває більше інформації про футбол, ніж протягом всього навчання в дитячо-юнацькій школі.

В першу чергу, його вражає з якою швидкістю виконуються технічні прийоми, співвідношення часу та виконання технічного прийому набагато коротше ніж в "юнацькому футболі". Інтенсивність та обсяг тренувальних навантажень в кілька разів більше, ніж він звик виконувати. На цьому фоні з'являється психологічна нестійкість та зневіра в свої здібності. Тренер зобов'язаний провести роз'яснювальну роботу з молодим футболістом. Гравці команди повинні з повагою поставитися до гравця. Дуже часто, від атмосфери в команді, залежить буде гравець грати у футбол або він закінчить свою спортивну кар'єру.

Від молодого гравця вимагають виконання мінімуму задач на футбольному полі. Завдання тренера поступово залучити футболіста до командної гри. Як правило, в цьому віці утворюється стереотип поведінки гравця на футбольному полі. Виключається "юнацький максималізм", гравець більш тверезо оцінює свої сили і командну гру. Через два – три роки регулярних тренувань та ігор в команді майстрів футболіст має визначити нюанси футбольної гри. Там де він раніше біг необґрунтовано швидко, тепер, оцінивши ситуацію, може пробігти в повільному темпі. В той же час футболіст може більш точно вибрати місцезнаходження на футбольному полі. Кожна команда має свій ігровий "почерк", кожний гравець команди на полі знає свої задачі та задачі партнерів. Суворо виконувати свої функції під час гри зобов'язаний кожен гравець. Молодий футболіст часто недооцінює нюансів тактики футболу. В окремих ігрових моментах йому не вистачає обсягів поля зору, уваги, пам'яті знаходження кожного гравця своєї та чужої команди, суддів на футбольному майданчику. Внаслідок цього виникають тактичні помилки: помилка в часі та в просторі, зайняття помилкової ігрової позиції. Всі ці моменти тренерський склад повинен врахувати та інформувати гравця (відеокасета, макет футбольного поля, навчально-тренувальна гра з компонентом тактичної помилки). На базі цих занять молодий футболіст конкретизує своє тактичне знання та вміння. Чим

більше тактичних варіантів ігри знає молодий гравець, тим швидше він оволодіє психологічною впевненістю в своїх силах та здібностях.

Корисно ставити гравця в різноманітні амплуа (захисник, полу-захисник, нападник, лівий фланг, правий фланг, центр). Ці вправи в навчально-тренувальних іграх найкраще формують тактичну гнучкість гравця. Неможливо добитися від одного гравця однакового виконання рівних дій в захисті, полу-захисті та нападі. Вже в юнацькому віці (15 – 16 років) тренери згідно з психофункціональними якостями визначають амплуа гравця на футбольному полі. Але для більш розвинутого ігрового мислення в віці 17 – 20 років, необхідно ставити гравця в різні амплуа (захист, полу-захист, напад).

Як правило, в командах майстрів, всі завдання спрямовані на турнірне положення команди. Молодих футболістів на календарну гру частіше випускають на 5–15 хвилин. Гравець в емоційному напруженні запам'ятовує тільки мінімум тактичних варіантів гри. Внаслідок цього страждає підвищення знань гравців з тактики. Молодому футболісту необхідно давати можливість спробувати себе в різних амплуа. Це розвиває у гравця більш детальне знання про тактичні варіанти гри. Як завжди, молодий гравець отримує мінімум задач на дану гру. Тренеру необхідно проводити пояснювальну роботу як з командою, так і з самим гравцем. Різноманіття ігрових задач, які стоять перед гравцем, допомагає розширити знання з тактики та стратегії футболу. Захисник, який грав в нападі, і нападник, який грав в захисті, набагато більше починає розбиратися в ігрових ситуаціях на футбольному майданчику.

Найбільш значимі психофізіологічні фактори, які визначають тактичні здібності:

- оперативне мислення;
- швидкість прийняття рішення;
- здібність передбачувати ходи суперника та партнерів;
- здібність до переключень;
- обсяг поля зору;
- швидкість реакції на об'єкт, що рухається;
- обсяг уваги;

- врівноваженість психіки;
- рухомість нервових процесів;
- переключення уваги;
- здібність змінити рішення в останній момент.

Виконуючи вправи з тактичної підготовки, гравець більш зрозуміло бачить ігрові ситуації, чітко визначає положення на полі, визначає часові показники. Але основою тактичної підготовки в будь-якому випадку є ігрова практика. Молодий футболіст, граючи на полі з більш досвідченими гравцями, отримає найбільш чітку уяву щодо нюансів ігрових позицій на полі. Більш відповідально підходить до своєї фізичної підготовленості та готовності своєї команди до даного суперника. Формування тактичного мислення у віці 17 – 20 років набуває професійного рівня. Бувають моменти, коли воротар може добре зіграти в ролі нападаючого та навпаки, нападник успішно виконує функції воротаря. Однак, у "дорослому футболі" саме тренер визначає найкращі здібності футболіста для даної команди.

Отже, тактична майстерність гравця підвищується протягом всієї ігрової кар'єри. Але вже в цьому віковому періоді можливо конкретно говорити про амплуа професіонального гравця.

Література:

1. *Аркадьев Б.А.* Тактика футбольной игры. – М., "ФиС", 1962. – 136 с.
2. *Бжалова И.Т.* Психология установки и кибернетика. М., "Наука", 1966. – с. 23 – 26.
3. *Генов Ф.И.* Психологические особенности мобилизационной готовности спортсмена. М., "ФиС", 1971. – 98 с.
4. *Косицкий Г.Н., Смирнов В.М.* Нервная система и "стресс". М., "Наука", 1970. – с. 18 – 22.
5. *Озолин Н.Г.* Современная система спортивной тренировки. М., "ФиС", 1970. – 124 с.
6. *Узнадзе Д.Н.* Психологические исследования. М., "Наука", 1966. – с. 35- 37.